

NSR Norgga Sámiid Riikkasearvi

NORSKE SAMERS RIKSFORBUND

Valgprogram / Válgaprográmma

Sámedikkevágat / Sametingsvalget 2005

Válgabiire 6 Áltá/Fálesnuorri / Valgkrets 6 Alta/Kvalsund

Aili Keskitalo
Presideantaevttahas/
Presidentkandidat

Jienas NSR! Stem NSR!

1. John Harald Skum
Bibliotekmedarbeider/
Girjerájusbargi, Tverrelvdalen/
Buollánávži

2. Berit Anne Gaup
Lærer/Oahpaheadji, Kronstad

3. Hans Roald Johnsen
Lærer/Oahpaheadji,
Loppa/Láhppi

Válgaprográmma/ Valgprogram for perioden 2005–2009

Válgabiire 6 Áltá/Fálesnuorri/Valgkrets 6 Alta/Kvalsund

Álggahus

NSR čohkke sámiid buot guovlluin ja iešgudet ealáhusain ja berošteaddjjoavkkuin vai beassá bargat buohkaide ávkin Sámedikkis. Visot sápmelaččaiguin galgá meannuduvvot seammadássásažžat buot oktavuodain.

Mii áigut ovddidit dásseárvvu, solidarit-eahta, ráfálaš ovttaseallima ja oktiigulle-vašvuoda iešgudet ommoščearddaid gaskkas. NSR áigu maid bargat dan badjelii ahte olbmuid sorjjasvuhta lundui vuhtii váldo ja dat galgá leat deháleamos vuodđun min doaimmain.

NSR:a politihkalaš rehketoallu:

NSR:a bargu ja searvvi miellahttuid barggut leat dagahan ahte :

- lea eanet positiivalaš oaidnu sápmelášvuhtii ja mánggačearddalašvuhtii válgabiires.
- Jáhkovuona mearrasámiid musea oažžu bistevaš doarjaga
- Láhpi suohkan ja čoahkkebáiki Dálbmeluokta leat bohtán mielde Sámi ovddidanfoandda doaibmaguvlui
- Álttá Siida lotnolas sámi mánáidgárdi ja kultuvraviessu lea huksejvvome.
- lea bohtán suohkanla% ruhtadeapmi ja eanet almmola% fuomá%upmi Sámi Álbmotbeaivái
- levgen sámeleavggain ja sámegeiela geavaheapmi lea bohtán eambbo

Innledning

NSR samler samer fra alle områder og fra ulike næringer og interessegrupper til arbeid for felles beste gjennom Sametinget. Alle samer skal behandles likeverdig i alle sammenhenger.

Vi vil fremme likeverd, solidaritet, fredelig sameksistens og samhold mellom ulike folkegrupper. NSR vil også jobbe for at respekt for menneskers avhengighet av naturen skal være en av de viktigste drivkreftene i vårt virke.

NSRs politisk regnskap

NSRs innsats og innsatsen fra organisasjonens medlemmer har ført til:

- et generelt mer positivt syn på det samiske og det flerkulturelle i valgkretsen
- at Kokelv sjøsamiske museum mottar faste tilskudd
- at Loppa kommune og Talvik tettsted er kommet med under Samisk utviklingsfonds virkeområde
- at Álttá Siida, som kombinert samisk barnehage og kulturhus, er under oppføring
- kommunal tilskudd og økt offisiell fokus på markeringen av Samefolkets dag
- økt bruk av det samiske flagget og det samiske språket, også under idrettsarrangementer
- at Alta kommune har vedtatt plan for

- oidnosii valášstallanlágidemiin
- Álttá suohkan lea dohkkehan plána sámegieloahpahussii (2004-2007)
- Álttá suohkan lea mearridan sámegiela báikenamaid
- lea šaddan eamboo sámegiela beroštupmi ipmilbálvalusaide ja girkomeanuide
- sámi oahppaheddjiid fierpmádat lea ášahuvvon Áltái
- mánáid ja bearášsuodjalusa guovllukantuvra Davvi-Norggas lea ášahuvvon Áltái
- báktečuolosguovddáš ášahuvvo Áltái

Sámegiella ja kultuvra:

Sámegiella ja kultuvra lea nohkamin riddo- ja vuotnaguovlluin Oarje-Finnmárkkus. Danne lea stuorra illu go beroštupmi oahppat sámegiela lea lassánan. Giella lea hui dehálaš oassi sámi kultuvrra ovddideamis. Vaikko giella lea measta jávkan mearraguovlluin, de kultuvrralaš jurddašepmi báikegottiin ain báidnojuvvon min dološ kultuvrras. Dán vuodu atná NSR:a buorin sámivuoda ovdaneapmái ja danne mii áigut bargat ovddidit giela ja kultuvrra dan bokte ahte:

- giellaguovddáš ášahuvvo válgabiies
- galbet ja oidnosin dahkat báikenamaid
- buot sámegiela oahpahepmi galgá dáhpáhuvvat dábálaš skuvlaáiggis
- NRK Sámi Radio báikkálaš kantuvra ášahuvvo min válgabiirii.
- sámi fáttát galget leat lunddolaš oassi skuvllain ja mánáidgárddiin, ja čatnon báikkálaš mearrásámi kultuvrii.
- almmolaš ášahusain nu go skuvlakantuvrras fertejtit sierra ressursat lágidit dili nu ahte sámegieloahpahus skuvllain/ mánáidgárddiin sáhtta ovdánit, ja ahte virgáibiddjo fásta sadjášaš sámegieloahpaheaddji, ja

- samiskopplæring (2004–2007)
- at Alta kommune har vedtatt samiske stedsnavn
- økt samisk fokus ved gudstjenester og kirkelige handlinger
- at samisk lærernettsverk er opprettet i Alta
- at Barne- og familievernets regionkontor for Nord-Norge ble etablert i Alta
- at Bergkunsntseteret er lokalisert til Alta

Samisk språk og kultur

Samisk språk og kultur er i ferd med å dø ut i kyst- og fjordområdene i Vest-Finnmark. Derfor er det gledelig at det er økende interesse for å lære samisk språk og kultur. Språket er en viktig faktor for å ta vare på den samiske kulturen. Selv om språket nesten er borte i våre områder, er den kulturelle tenkningen i de enkelte lokalsamfunn sterkt preget av vår gamle kultur. Dette grunnlaget oppfatter NSR som en god forankring for revitalisering av det samiske, og vi vil derfor arbeide for å fremme samisk språk og kultur ved:

- opprettelse av samisk språksenter i valgkretsene
- skilting og synliggjøring av de samiske stedsnavn
- at all samiskundervisning må foregå innenfor ordinær skoletid
- opprettelse av et eget lokalkontor for NRK Sámi Radio i vår valgkrets
- at samiske emner må ha en naturlig plass i skole- og barnehagesystemet, og da med lokal sjøsamisk forankring
- at skolekontoret har særlige ressurser for å koordinere samisk opplæringen i grunnskole/barnehage, og at det ansettes fast samisk lærervikar og flest mulig faste samiske lærerstillinger

- eanemus lági mielde bistevaš sámi oahpaheadjevirggit
- mearrasámi duoji dokumenteret ja geavahit
 - njálmálaš kultuvradajahusat vurkejuvvojit.
 - Álttá musea ovddiduvvo ja heivehuvvo nu ahte eambo sámi čájáhusat sáhttet lágdivvot.
 - almmolaš ásašusat galbejit sámegeillii ja dárogeillii

Ealáhusdoaimmat:

Árbevirolaččat luondriggodagat leat leamaš vuodđun buot sámi ealáhusdoaimmaide.

Min válgabiies gávdno dát ealáhusvuodđu min lagasvuodain mearrariggodagaide, min viiddis mearraguovlluiguin, geađe- ja minerálariggodagaiguin ja min buori eanan doallovejolašvuodaiguin. Dát addá vejolašvuodaid mánggagardánis ealáhusaide, jus lea politihkka mii dagaha dan vejolažžan. Dan dihte lea earenoamáš dehálaš ahte guollehivvodat bisuhuvvo ja vejolašvuodta ávkastallat das doalahuvvo vuotnaguolásteddjiin ja ahte vuovdinvejolašvuodat leat buorit. Ferte maid láhčit dili buoridan dihte vejolašvuodaid smávvdálolaččaide. Njuolggadusvuogádat doarjagiidda ferte njulget nu ahte nanne daid iešguđet ealáhusaid. Nohkki riggodagaid ferte hálddašit nu ahte vuosttamušžan leat ávkin báikki olbmuide. Jus galgá rievdadit riggodagaid hálddašeami mii dagaha vejolažžan bisuhit sámi birgejumi iežas eavttuiguin, de ferte Sámediggái duohta váldi dáid áššiid ektui:

- guolástuspolitihka hápmemii
- eará mearrariggodagaid geavaheami hutkamii
- eanandoallošiehtadusaide

- dokumentasjon og bruk av sjøsamisk duodji
- innsamling av muntlige kulturuttrykk i vår valgkrets
- at Alta Museum videreutvikles og utbygges til å huse flere samiskrelaterte utstillinger
- at flere offentlig bygg skiltes både på norsk og samisk

Næringsvirksomhet

Det naturbaserte grunnlaget har vært fundamentet for all samisk næringsvirksomhet. Med nærhet til ressursene i havet, store sjøarealer, berg- og mineralressurser og gode muligheter for jordbruk, er dette grunnlaget til stede i vår valgkrets. Dette danner mulighet for et variert næringsliv, dersom det føres en politikk som gjør dette mulig. I en slik sammenheng er det viktig at fiskeressursene bevares og forbeholdes fjordfiskerne, og at avsetningen sikres. Det må også åpnes for større mulighet for småskalajordbruk. Regelverket med støtteordninger må tilpasses for å kunne styrke de ulike næringene. Ikke-fornybare ressurser må forvaltes slik at de i første rekke kommer lokalbefolkningen til gode. For å få til en endring av ressursforvaltningen som muliggjør fortsatt eksistens basert på egne premisser, må Sametinget få nødvendig innflytelse over:

- utformingen av fiskeripolitikken
- planleggingen om utnyttelse av andre marine ressurser
- jordbruksforhandlingene

NSR:a áigu earenoamáziid bargat dan badjeli ahte:

- mátkeealáhusaid ain doarjut viidáseabbot, ja ahte sámi turisma ovdánahttojuvvo sámi beroštumiid mielde
- meahcásteapmi gáhttejuvvo
- riiddut iešgudet vuoddoealáhusaid gaskkas eastaduvvojit.
- ásahuvvojit suohkanlaš ovdánahttinviiesut boaittoealbáikkiide gos iešgudetlágan doaimmat sáhttet čohkkejuvvot
- ealáhusdoaimmat earenoamáziid boaittoeale báikkiin vuoruhuvvojit
- Sámi ovddidanfoandda doaibmaguovllu viiddidit olles Álttá suohkaniin olggobeale gávpoga, ja maid Sievjuin, Sállaniin ja Stiertnáiin.

Min válgabiies lea boazodoallu nana ealáhus geasi áigge. Suohkanat fertejit dán váldit vuhtii, ja eandalii areáplánemiid oktavuodas mat gusket boazoguohtun-eatnamiidda.

NSR:a áigu mudui bargat dan ala ahte:

- buot doaimmain mat leat mearas ja gáttis, eai galgga árbevirolaš ealáhusat goariduvvot.
- sihkkarastit vuogatvuodaid riggodagaide vuonain ja vuonas báikkálaš olbmuide.
- ásahit ja vejolaččat viidásit doaimmahit guollebivdiide nuoraiddkvohtaid ja rekrutterenkvohhtaid.
- sihkkarastit bistevaš guolleuostáiváldima Álttávuona guolásteddiide
- nannet ja doarjut meahcásteami ja lotnolasealáhusaid suohkanis
- sihkkarvuoda, birasgáhttema ja

NSR vil også særlig arbeide for at:

- reiselivsnæringen utvikles videre og at samiskrelatert turisme utvikles i tråd med samiske interesser
- utmarksnæringen sikres
- konflikter mellom ulike primærnæringer forebygges
- det etableres kommunale veksthus i distriktene, hvor ulike virksomheter kan samlokaliseres
- næringstiltak spesielt i distriktene støttes
- Samisk utviklingsfond utvides til å omfatte hele Alta kommune utenfor bygrensen, samt Stjernøya, Seiland og Sørøya i valgkretsen

I vår valgkrets utgjør reindriften en betydelig næring i sommerhalvåret. Dette må kommunene ta hensyn til, særlig i sine planer vedrørende arealbruk som berører beitegrunnet.

NSR vil ellers arbeide for:

- at de tradisjonelle næringene ikke fortrenges ved virksomhet på sjø og land
- å sikre rettighetene for lokalbefolkningen til ressursene langs fjordene og i fjorden for lokalbefolkningen
- innføre og eventuelt videreføre ordningen med ungdomskvoter og rekrutteringskvoter
- å sikre stabil og varig mottakssituasjon for fiskerne i Altafjorden
- å styrke og støtte kombinasjonsnæringer og utmarksnæringer i kommunen
- å sikkerhetstiltak, miljøhensyn og forskning i forbindelse med fiskeoppdrett prioriteres
- videre utvidelse av samisk virkeområde
- at kommunene kommer inn under forvaltningsområdet for samisk språk
- opprettelse av Bergkunstenter

duhkama guollešaddadanfitnodagaid
ferte vuoruhit

- viiddidit sámi doaibmaguovllu
- suohkanat bohtet sámigiela
hálddašanguovllu vuollái
- áсахit báktečuolosguovddáža.
- sámi áviissat áсахit báikkálaš
kantuvrraid guovllus
- boazodoallohálddahus bisuhuvvo Álttás
- luonddu hálddašit ekologalaččat ja
iešguoddi vugiin

- at samiske aviser oppretter egne
lokalkontor i kretsen
- at reindriftsforvaltningen opprettholder
sitt hovedkontor i Alta
- at naturen forvaltes på en økologisk og
bærekraftig måte

Returadresse:
Norske Samers Riksforbund
Postboks 173
9521 KAUTOKEINO
Telefon: 78 48 69 55

Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR)
Sámediggeválgga válgalistu 2005
Válgabiire 6 Áltá/Fálesnuorri

Norske Samers Riksforbund (NSR)
Valgliste sametingsvalget 2005
Valgkrets 6 Alta/Kvalsund

01 John Harald Skum	1968	Girjerájusbargi/ Bibliotekmedarbeider	Buollánávli/Tverrelvdalen
02 Berit Anne Gaup	1946	Oahpaheaddji/Lærer	Kronstad
03 Hans Roald Johnsen	1950	Oahpaheaddji/Lærer	Láhppi/Loppa
04 Inga K. Siri	1973	Mánáidgárdejodiheaddji/ Barnehagestyrer	Gakori
05 Tore Bongo	1952	Oahpaheaddji/Lærer	Lahtár/Latari
06 Svein Henning Bårdsen	1950	Oahpaheaddji/Lærer	Fálesnuorri/Kvalsund
07 Roy Frode Linnes	1967	Studeanta/Student	Gáiskegurra/Kaiskuri
08 June Randi Sommer	1958	Girječálli/Forfatter	Áltá/Alta
09 Tore Forsberg	1960	Guolásteaddji/Fisker	Skirvi/Skillefjord
10 Sara Margrethe Skum Hætta	1966	Ped. jodiheaddji/Ped. leder	Gakori
11 Arne Jørgensen	1957	Teknikkalaš jodiheaddji/ Entreprenør	Sandfallet
12 Tone Henriksen Sara	1965	Mánáidgárdejodiheaddji/ Barnehagestyrer	Reaššvuotna/Rafsbotn
13 Jan Erik Henriksen	1957	1. lektor	Tollevik
14 Anne Britt Sara	1975	Buohccidivššár/Sykepleier	Midtbakken
15 Ingar Eira	1950	Mášinvuoddji/Maskinfører	Goavkejohka/Kokelv

Norgga Sámiid Riikkasearvi
Boastaboksa 173
9521 GUOVDAGEAIDNU
Telefovdna: 78 48 69 55

Norske Samers Riksforbund
Postboks 173
9521 KAUTOKEINO
Telefon: 78 48 69 55

www.nsr.no